

S P R A W O Z D A N I E

z działalności od 1 sierpnia 1989 r. do chwili obecnej

Sprawozdanie obejmuje zadania wykonywane w zakresie konstytucyjnych i ustawowych kompetencji Prezydenta RP i Kancelarii Prezydenta, w szczególności:

- w sprawach związanych z wyborami do Sejmu, Senatu i rad narodowych,
- w zakresie sprawowania zwierzchniego nadzoru nad radami narodowymi,
- w innych sprawach prawnych, legislacyjnych i merytorycznych, pozostających w związku z problematyką rad narodowych i wyborami.

I. W sprawach wyborczych

1. W omawianym okresie, zgodnie z konstytucyjną kompetencją - Prezydent zapewnił pełną realizację przepisów prawa wyborczego w zakresie wyborów uzupełniających do Sejmu i Senatu, sprawnego funkcjonowania organów przeprowadzających wybory, porządkowania i przechowywania dokumentacji wyborczej.

Łącznie wydanych zostało zgodnie z wymogami prawa wyborczego, 9 aktów prawnych Prezydenta:

4 zarządzenia w sprawie wyborów uzupełniających do Sejmu i Senatu, tj.:

- 1) z dnia 2 sierpnia 1989 r. w sprawie wyborów uzupełniających do Senatu w okręgu wyborczym obejmującym obszar województwa piotrkowskiego; wybory odbyły się 8 października 1989 r. i przyniosły obsadzenie wakującego mandatu,
- 2) z dnia 29 listopada 1989 r. w sprawie wyborów uzupełniających do Senatu w okręgu wyborczym obejmującym obszar woje-

wództwa opolskiego; wybory odbyły się 4 lutego 1990 r. - bez wyniku rozstrzygającego i następnie ponowne - 18 lutego 1990 r. przynosząc obsadzenie mandatu,

- 3) zarządzenie z dnia 8 grudnia 1989 r. w sprawie wyborów uzupełniających do Sejmu w okręgu wyborczym nr 22 w Gdyni, do mandatu nr 89; wybory odbyły się 11 lutego 1990 r. - wakujący mandat został obsadzony,
- 4) zarządzenie z dnia 3 kwietnia 1990 r. w sprawie wyborów uzupełniających do Senatu w okręgu wyborczym obejmującym województwo lubelskie, wybory odbyły się 27 maja 1990 r. - bez wyniku rozstrzygającego i następnie ponowne - 10 czerwca 1990 r. przynosząc obsadzenie wakującego mandatu

oraz 5 zarządzeń w sprawach funkcjonowania organów wyborczych i postępowania z dokumentacją z wyborów:

- 1) z dnia 28 listopada 1989 r. w sprawie uzupełnienia składu Państwowej Komisji Wyborczej,
- 2) z dnia 1 lutego 1990 r. w sprawie diet i zwrotu kosztów podróży dla osób wchodzących w skład komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów do Sejmu i Senatu,
- 3) z dnia 15 marca 1990 r. w sprawie rozwiązania komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów w 1988 r. do rad narodowych,
- 4) z dnia 15 marca 1990 r. w sprawie postępowania z dokumentacją z wyborów do rad narodowych w 1988 r.,
- 5) z dnia 9 września 1990 r. w sprawie zmiany w składzie Państwowej Komisji Wyborczej.

Do rozstrzygnięcia Prezydenta w sferze kompetencji wyborczych pozostają:

- 1) rozwiązanie komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów w 1989 r. do Sejmu i Senatu oraz
- 2) określenie sposobu postępowania z dokumentacją wyborczą z wyborów w 1989 r. do Sejmu i Senatu.

Decyzje w tych sprawach wiążą się z terminem zakończenia kadencji Sejmu i Senatu, bowiem zgodnie z obowiązującą ordynacją wyborczą - wyborów uzupełniających nie przeprowadza się dopiero wówczas, gdy do końca kadencji pozostaje nie więcej niż 6 miesięcy (art.94 Ordynacji - Dz.U. z 1989 r. Nr 19, poz.102). Nie ma zatem obecnie podstaw prawnych do dokonania odpowiednich regulacji tej materii.

2. Prace i czynności związane z wykonaniem kompetencji wyborczych Prezydenta realizowała Kancelaria Prezydenta. Zapewniono w tej mierze terminową realizację kalendarza wyborczego, obsługę prawną, merytoryczną i organizacyjną 9 posiedzeń Państwowej Komisji Wyborczej, pomoc prawną i organizacyjną w przeprowadzeniu wyborów terytorialnym komisjom wyborczym oraz wykonanie innych prac wymaganych procedurą wyborczą (ogłoszenie wyników głosowania i wyborów, wydanie zaświadczeń o wyborze, itp.).

II. W zakresie sprawowania zwierzchniego nadzoru nad radami narodowymi

1. Inicjatywy Prezydenta i Kancelarii w sferze nadzoru służyły przede wszystkim zapewnieniu zgodności działania rad narodowych z prawem oraz poszukiwaniu i rozwijaniu kierunków i form ich działalności adekwatnych do istoty realizowanej reformy gospodarczej i przewidywanej reformy samorządowej.

W tym zakresie, w przypadkach kwalifikujących się do zastosowania prawnych środków nadzoru, Prezydent korzystał z uprawnień wynikających z art.141 ust.2 pkt 4 ustawy z 20 lipca 1983 r. o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego i uchylał uchwały rad narodowych sprzeczne z prawem.

W omawianym okresie uchylone zostały w trybie nadzoru sprzeczne z przepisami prawa 3 uchwały rad narodowych:

- 1) zarządzeniem Prezydenta z dnia 21 kwietnia 1990 r. - uchwała WRN w Gorzowie Wielkopolskim i uchwała WRN w Płocku w sprawie budżetu województwa na 1990 r

- 2) zarządzeniem z dnia 27 kwietnia 1990 r.- uchwała Rady Narodowej Miasta i Gminy w Konstancinie-Jeziornie, województwo stołeczne warszawskie, w sprawie pobytu nosicieli wirusa HIV w Konstancinie-Jeziornie jako sprzeczna z prawem. Ponadto w trybie nadzoru, zarządzeniem Prezydenta z dnia 24 marca 1990 r. zwołana została nadzwyczajna sesja WRN w Olsztynie, poświęcona wyborowi prezydium WRN - w związku z rezygnacją większości członków z pełnienia funkcji w prezydium co uniemożliwiało wymagany prawem tok pracy wojewódzkiej rady narodowej.

2. Odpowiednio, liczne bieżące działania opiniodawcze i wyjaśniające wobec rad i innych podmiotów podejmowała w tym zakresie Kancelaria Prezydenta.

M.in.:

- 1) Wskutek wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich i orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności przepisów art.14 ust.2 ustawy z 26 lutego 1982 r. o cenach z art.9 i 67 ust.2 Konstytucji - Kancelaria podjęła działania zmierzające do uchylecia podjętych na tej podstawie w 18 województwach uchwał WRN, ustalających dopłaty do cen usług turystycznych i niektórych towarów związanych z obsługą ruchu turystycznego. Uchwały te uchyliło 14 WRN;
- 2) Udzielono opinii prawnych w 15 sprawach kwestionujących prawidłowość uchwał i działalności rad narodowych, w szczególności dotyczących: budżetów terenowych, ustalanych przez rady narodowe zasad cen sprzedaży gruntów państwowych gospodarki przestrzennej, a także wewnętrznej procedury działania rad i ich organów. Wnioski i interwencje w tych sprawach wniesione zostały przez organy i działaczy rad, obywateli oraz inne organy (komitety obywatelskie "S", organizacje ekologiczne, itp.);
- 3) Jednocześnie w związku z zakończeniem działalności rad narodowych przekazano kompleksową informację Sekretarzowi Stanu w Urzędzie Rady Ministrów o skali występujących w terenie problemów i wątpliwości, związanych z budżetami rad narodowych;

- 4) We współdziałaniu z Urzędem Rady Ministrów zapewniono zgodną z przepisami prawa procedurę działania rad narodowych i administracji w zakresie zmiany na stanowiskach wojewodów i naczelników miast i gmin. W sprawach tego rodzaju Kancelaria udzieliła 10 opinii prawnych, a odpowiedzialni pracownicy Kancelarii uczestniczyli w 9 sesjach rad narodowych.

3. Udzielano bieżącej pomocy radom narodowym w organizowaniu ich działalności i wymianie doświadczeń pracy.

Odbyły się 2 spotkania Prezydenta z przewodniczącymi WRN:

- 1) 15 listopada 1989 r. - poświęcone zadaniom rad narodowych w realizacji rządowego programu gospodarczego, wymianie doświadczeń pracy oraz założeniom i kierunkom przygotowywanej reformy ustroju samorządu terytorialnego.
W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Sejmu, Senatu i Rządu;
- 2) 26 kwietnia 1990 r. - poświęcone zadaniom rad w związku z zakończeniem ich kadencji i wyborami samorządowymi. Ustalono zasady przekazania nowo wybranym samorządom dokumentacji powstałej w toku działalności rad narodowych, w szczególności podjętych aktów prawnych, finansów terenowych i zobowiązań wobec wyborców.

III. W zakresie innych problemów legislacyjno-prawnych i merytorycznych

1. Ważny element zainteresowania Prezydenta stanowiła problematyka reformy samorządu terytorialnego.

Kancelaria Prezydenta czynnie współdziałała w tym zakresie w procesie prac legislacyjnych realizowanych w Urzędzie Rady Ministrów, Sejmie i Senacie, a także w tworzeniu warunków do podjęcia działalności samorządowej w praktyce terenowej.

W dziedzinie tej:

- 1) Kancelaria systematycznie uczestniczyła w pracach zespołu wyborczego ds. reformy samorządowej przy Pełnomocniku Rządu ds. Reformy Samorządu Terytorialnego;

- 2) Opracowano i przekazano odpowiednim organom i komisjom Sejmu 6 kompleksowych opinii prawnych wraz z wnioskami do założeń i projektów aktów prawnych dot. ustroju samorządu i systemu wyborczego jego organów.

Dotyczyło to w szczególności projektów ustaw:

- o zmianie Konstytucji RP,
 - o samorządzie terytorialnym,
 - Ordynacja wyborcza do rad gmin oraz
 - przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych, ale także innych aktów prawnych, zwłaszcza ustawy o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw; ustawy o ustroju samorządu miasta stołecznego Warszawy, o terenowych organach administracji rządowej, o pracownikach samorządowych;
- 3) Kierownictwo i merytoryczni pracownicy Kancelarii wzięli udział w 16 posiedzeniach Komisji Nadzwyczajnej Sejmu do rozpatrywania projektów ustaw samorządowych i jej podkomisji, poświęconych pracom legislacyjnym nad tymi aktami;
- 4) Kancelaria Prezydenta współdziałała jednocześnie w tworzeniu warunków do wdrożenia nowego ustroju samorządu terytorialnego. W tej intencji Szef Kancelarii wystąpił do przewodniczących wojewódzkich rad narodowych o udzielenie pomocy wojewódzkim delegatom Pełnomocnika Rządu ds. Reformy Samorządu, w wykonywaniu zadań w tym zakresie. Stosowano też inne robotnicze formy pomocy.

- IV. W okresie objętym sprawozdaniem Kancelaria Prezydenta kontynuowała podjęte w 1989 r. przez Radę Państwa prace, związane z patronowaniem i prowadzeniem Konkursu "Mistrz Gospodarności", będącego tradycyjną formą społecznych inicjatyw obywatelskich w małych miastach (do 30 tys. mieszkańców) i gminach.

Zapewniono w tej dziedzinie, zgodnie z procedurą regulaminową konkursu, obsługę Sądu Konkursowego, organizację prac w terenie oraz podsumowanie wyników konkursu.

Łącznie w konkursie uczestniczyły 1643 miasta i gminy (tj. 73,4% wszystkich miast do 30 tys. mieszkańców i gmin).

Dokonano wymaganych regulaminem lustracji i oceny uzyskanych wyników gospodarczych i społecznego wkładu mieszkańców poszczególnych jednostek.

Za szczególną gospodarność i obywatelską aktywność Sąd Konkursu wyróżnił 17 gmin, 30 miast i gmin oraz 8 miast - przyznając tym jednostkom ze środków przeznaczonych na ten cel nagrody pieniężne w łącznej kwocie 9,0 mld zł.